

ՏԻՏՂՈՍԱԹԵՐԹ

Թեմա՝ «ՄԱՆԿԱՎԱՐԺԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏՈՂԻ ՀԱՄԱԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆԸ
ՍԱՆԵՐԻ ԾՆՈՂՆԵՐԻ(ՆՐԱՆՑ ՕՐԻՆԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉՆԵՐԻ) ՀԵՏ
ՍԱՆԵՐԻ ԿՐԹԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՄԱՆ ԵՎ ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ
ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑՈՒՄ»

ԵՐԵՎԱՆԻ Հ.144 ՄՍՈՒՐ_ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԵՉ ՀՈԱԿ

Դաստիարակ՝ -Կարինե Առաքելյան

ԵՐԵՎԱՆ 2022թ.

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Ներածություն

Գլուխ 1 .Մանկավարժի աշխատանքային նկարագրության

1.1 «Մանկավարժի պարտականությունները»

1.2 «Մանկավարժի աշխատանքային պարտականությունները»

ԳԼՈՒԽ 2. Ծնողական կրթություն

2.1 «Մանկապարտեզ-մանկավարժ-ծնող համագործակցություն»

2.2 «Ընտանեկան դաստիարակություն»

ՅԵՏԱՉՈՏՈՒԹՅՈՒՆ

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Ներածություն

Երեխաների դաստիարակության գործընթացում անհատական մոտեցման հիմնախնդիրը միշտ էլ եղել է առաջադեմ մանկավարժության ուշադրության կենտրոնում: Արդեն Կոմենսկու մանկավարժական համակարգում շատ պարզ նշված է այն մասին, որ ուսուցման և դաստիարակության ողջ գործընթացում անհրաժեշտ է հաշվի առնել երեխաների տարիքային և անհատական առանձնահատկությունները:

Երեխայի համար ընտանիքը համարվում է բնականաբար դաստիարակող միջավայր: Այն իր հետքն է թողնում երեխայի բնավորության և վարքի ձևավորման վրա: Ընտանիքում է ստանում աշխարհաճանաչման առաջին դասերը և ծանոթանում կյանքի տարրական կանոններին: Ստացած տվյալներն աստիճանաբար ընդարձակվում և բարդանում են այն չափով, ինչքանով զարգանում և աճում է երեխան: Երեխաների հետ աշխատող մանկավարժը պետք է ծանոթանա ընտանեկան դաստիարակության պայմաններին: Շատ ծնողներ չունենալով մանկավարժական կրթություն, ծանոթ չլինելով գիտական մանկավարժության այսօրվա նվաճումներին, լիարժեք չեն պատկերացնում անհատական մոտեցման անհրաժեշտության դերը: Անհատական մոտեցման արդյունավետ պայմաններից են համարվում մանկավարժների այցելություններն ընտանիք, որն աննպատակ չպետք է լինի: Առաջին այցելության ժամանակ դաստիարակը ծանոթանում է ծնողների և ընտանիքի մյուս անդամների հետ, ստանում է որոշակի պատկերացում ընտանեկան պայմանների և դաստիարակության մասին: Զրուցելով ծնողների հետ անհրաժեշտ է բացահայտել ծնող-երեխա փոխհարաբերությունը, պարզել երեխայի տեղն ընտանիքում: Մանկավարժը կարող է եզրակացնել, թե ընտանեկան պայմաններն ինչքանով են ազդում երեխայի անհատական առանձնահատկությունների ձևավորման վրա: Կարևոր է բացահայտել նաև, թե երեխան ինչով է զբաղվում տանը, ունի սիրելի զբաղմունք կամ խաղ:

Այս հարցի պարզաբանումը խոսում է այն մասին, թե ծնողները ինչքանով են հաշվի առնում օգտակարը և վնասակարը երեխայի համար: Մանկավարժի կարևոր խնդիրներից է նաև պարզել խաղալիքների դերը երեխայի կյանքում: Ո՞ւմ հետ է խաղում, ինչ՞ով է խաղում. հարց, որ շատ է հուզում բոլորիս: Առավել կարևոր է բացահայտել երեխայի նկատմամբ միասնական պահանջի հարցը:

Դաստիարակության գործընթացում միասնականության բացակայությունն ընտանիքի անդամների միջև հանդիսանում է խոչընդոտ երեխայի անձնավորության ճիշտ ձևավորման համար: Սրա վառ օրինակ կարող են համարվել վարքագծի շեղումներն ընտանիքում և մանկապարտեզում: Անհրաժեշտ փաստեր արձանագրելու համար երեխային պետք է ուսումնասիրել թե՛F ընտանիքում, թե՛F մանկապարտեզում: Այս աշխատանքը պետք է կատարել շատ զգուշորեն, քանի որ այն նուրբ հարց է: Սկզբում անհրաժեշտ է խոսել դրական որակների, նրանց կարողությունների, հետաքրքրությունների մասին: Այդ ժամանակ ծնողները կհասկանան, որ դաստիարակները ոչ թե մտածված շեշտում են թերությունները, այլ փորձում են այնպես անել, որ երեխաները դառնան ավելի լավ: Նման մոտեցումը հնարավորություն է տալիս ծնողների և դաստիարակների միջև ստեղծել վստահություն և փոխըմբռնում: Ցավով պետք է նշել, որ շատ ծնողներ անկեղծ չեն դաստիարակների հետ: Ամոթի զգացումից ելնելով թաքցնում են երեխայի իսկական վարքագիծը տանը, գովաբանում են երեխաներին: Դաստիարակներն այնքան զգույշ

պետք է լինեն գրույցների ժամանակ, որ կարողանան ,որսանե չասվածը: Այդ նպատակով պետք է խոսեն նաև ընտանիքի մյուս անդամների հետ՝ ստանալով լրացուցիչ տեղեկություն երեխայի մասին: Ծնողների հետ աշխատանքում կարևորում ենք գրույցների դերը: Ծնողների հետ անհատական գրույցները չպետք է լինեն պատահական առավոտյան երեխային ընդունելիս կամ երեկոյան տուն ճանապարհելիս: Նման դեպքում կարող են փոխանակել մի քանի նախադասություն: Զրույցները պետք է իրականացնեն ծնողների համար հարմար ժամանակ, հանգիստ պայմաններում: Նման գրույցների համար դաստիարակը շատ մանրակրկիտ պետք է պատրաստվի: Զրույցների ժամանակ պետք է ներկայացվեն նաև երեխայի կատարած աշխատանքները (նկարչություն, ծեփ, ապլիկացիա), որոնք հնարավորություն կտան ավելի լավ ճանաչելու երեխային և գրույցը կդարձնեն ավելի պարզ և հետաքրքիր:

Գլուխ 1 .

«Մանկավարժի աշխատանքային նկարագրության»

1.1 «Մանկավարժի պարտականությունները»

Իր աշխատանքում մանկապարտեզի դաստիարակը պարտավոր է պահպանել աշխատանքի նկարագրի պահանջները, որոնք կարգավորում են մանկավարժի գործունեությունը, իրավունքները, պարտականությունները և պարտականությունները: Այսպիսով, մանկավարժները լիովին պատասխանատվություն են կրում իրենց աշակերտների առողջության և կյանքի համար: Մանկապարտեզի ուսուցչի պարտականությունները ներառում են նաև աշակերտների նկատմամբ զգույշ հսկողություն, որն իրականացվում է երեխաների առողջության և կյանքի պաշտպանության վերաբերյալ հրահանգների պահանջներին համապատասխան, նախադպրոցական հաստատությունում որդեգրված առօրյայի խստիվ պահպանում և իրազեկում. գլխավոր բուժքույր աշակերտների ինքնազգացողության մեջ նկատված ցանկացած փոփոխության մասին: Բժշկական անձնակազմի հետ միասին նախադպրոցական դաստիարակը կազմակերպում է խստացնող, կանխարգելիչ և հիգիենիկ միջոցառումներ. ուսուցիչը պարտավոր է երեխաների հետ կատարել զարգացնող և դաստիարակչական աշխատանք՝ համաձայն նախադպրոցական հաստատության ծրագրի և հաստատված պարապմունքների ժամանակացույցի: Ամենօրյա աշխատանքում ուսուցիչը պետք է հաշվի առնի իր աշակերտների անհատական առանձնահատկությունները, նրբանկատություն և համբերություն ցուցաբերի երեխաների և նրանց ծնողների հետ շփվելիս և հարգի յուրաքանչյուր երեխայի անհատականությունը:

Մանկապարտեզի մանկավարժի պարտականությունները ներառում են խմբում պայմաններ ստեղծել երեխաների լիարժեք զարգացման և կրթության համար և կանաչապատել տարածքը զբոսանքի համար: Դաստիարակը պետք է նաև ֆիզկուլտուրայի ուսուցչի հետ միասին և երաժշտական ղեկավար կազմակերպել արձակուրդներ և ապահովել երեխաների համար հետաքրքիր ժամանց: Աշխատանքի նկարագրությունը պահանջում է, որ նախադպրոցական հաստատության բոլոր մանկավարժները հստակորեն պահպանեն մանկավարժական փաստաթղթերը և համակարգված բարելավեն իրենց մասնագիտական որակավորումը:

Ինչպես տեսնում եք, մանկավարժներին ներկայացվող պահանջները նախադպրոցական կրթությունը, մի կողմից բավականին խիստ են, մյուս կողմից՝ աշխատանքի նկարագրի մի շարք դրույթներ պարունակում են դրանց բավականին լայն մեկնաբանման հնարավորություն: Օրինակ, մանկապարտեզի մանկավարժի պարտականությունները ներառում են հարգալից վերաբերմունք յուրաքանչյուր երեխայի նկատմամբ և մանկավարժական տակտի դրսևորում երեխաների հետ շփվելիս, բայց չի նշվում պատժի որոշ տեսակների արգելման մասին (խոսքը, իհարկե, դրա մասին չէ. ֆիզիկական պատիժ): Այո, և չափել որոշակի մանկավարժի հարգալից վերաբերմունքը կոնկրետ երեխայի նկատմամբ, թվում է, թե շատ բարդ խնդիր է, ուստի ուսուցչի և ծնողների միջև թյուրիմացությունները գրեթե անխուսափելի են:

Մանկավարժը առաջին հերթին այն մարդն է, ով մշտապես երեխաների կողքին է՝ խմբում, զբոսանքի, ճաշի և քնի ժամանակ: Ամեն րոպե և վայրկյան նա պետք է մանրակրկիտ վերահսկի նրանց բարեկեցությունն ու անվտանգությունը: Բայց սրանով նրա պարտականությունները չեն ավարտվում: Բացի այդ, մանկավարժը երեխաների հետ վարում է զարգացման գործողություններ, կարդում և պատմում է նրանց հեքիաթները, վերահսկում է կարգուկանոնը և կարգապահությունը խմբում, պահպանում է տարբեր խմբային փաստաթղթեր և ակտիվորեն մասնակցում է ցերեկույթների կազմակերպմանը և անցկացմանը:

1.2 Մանկավարժի աշխատանքային պարտականությունները

Աշխատանքի ընդունվելիս այս պաշտոնի համար ընդունված յուրաքանչյուր աշխատող պետք է ստորագրության դիմաց ուսումնասիրի մանկապարտեզի դաստիարակի աշխատանքային պարտականությունները: Այս փաստաթղթում ասվում է, որ ուսուցիչը պետք է իրավասու լինի երեխաների և նրանց առողջությանը նպաստող գործողություններ իրականացնելու համար ֆիզիկական գաղձազում, նախադպրոցականների բոլոր տեսակի կազմակերպված ու ինքնուրույն գործունեությունն ու հաղորդակցությունը: Երեխաները պետք է ստանան ողջ գիտելիքները նախադպրոցական հաստատության հիմնական ծրագրին համապատասխան:

Մանկապարտեզի մանկավարժի աշխատանքային պարտականությունները ներառում են երեխաների մանրակրկիտ հսկողությունը փակ տարածքներում և մանկապարտեզի խաղահրապարակներում, փոխգործակցությունը ծնողների հետ: Դաստիարակը նաև ծրագրում և կազմակերպում է երեխաների համար խաղ և ինքնուրույն գործունեություն և ժամանց, մասնակցություն մրցույթների թե՛ ներպարտեզային, թե՛ բարձր մակարդակով, որից հետո կազմակերպում է մանկական աշխատանքների ցուցահանդեսներ:

ՄԱՆԿԱՎԱՐԺԸ ՆԱ Է ՈՎ՝

1. Իր ինամքին հանձնված բոլոր երեխաների նկատմամբ, առանց խտրականության ցուցաբերում է ծնողական վերաբեմուկք, նրանցից յուրաքանչյուրին համարում որպես իր սեփական երեխան:
2. Իր գործին մոտենում է ստեղծագործաբար, մշտական պրպտումներով նոր մեթոդներ և ձևեր է գտնում փոքրիկների աշխարհը թափանցելու համար:
3. Իր բոլոր կարողությունները և հմտությունները ներ է դնում որպեսզի երեխաներն ունենան երջանիկ և անհոգ մանկություն:
4. Յուրաքանչյուր երեխայի պահելով ուշադրության կենտրոնում և ցուցաբերելով անհատական մոտեցում աշխատում է խաղերով և այլ միջոցներով զագացնել նրանց մեջ գենետիկորեն ներդրված կարևորագույն և անհատական հատկանիշները և շնորհները:

Մանկավարժի գործը մարդկային աշխանքի ամենադժվար բնագավառներից մեկն է, որտեղ ուսուցիչը սխալվելու իրավունք չունի, որովհետև ուսուցչի ամեն մի սխալ քայլը կարող է լինել ճակատագրական երեխայի համար: Ցանկացած մանկավարժ պետք է սիրի և նվիրվի իր գործին: Լավ մանկավարժը այն մարդն է, ով սիրում է երեխաներին, բերկրանք է զգում նրանց հետ շփվելիս և հավատում է, որ ամեն երեխա լավ մարդ կդառնա: Մանկավարժը պետք է լինի համբերատար, զուսպ, կարողանա ինքն իրեն տիրապետել, լինի ներողամիտ և միաժամանակ խիստ ու պահանջկոտ: Չվիրավորի երեխաների ինքնասիրությունը հարզի նրանց մարդկային արժանապատվությունը, լինի հոգատար, ուշադիր, չխոսի գորգոռալով և կարողանա ցանկացած չնախատեսված իրավիճակից գեղեցիկ դուրս գալ:

Մանկավարժը մասնագիտություն է, իսկ ուսուցիչը՝ կոչում. կոչում, որը պետք է տրվի բացառապես իր գործը հավուր պատշաճի, լավագույնս և ամենայն նվիրվածությամբ կատարող արժանի մանկավարժին: Ցավով եմ արձանագրում, բայց մեզանում որքան շատացել են մանկավարժները, տրամագծորեն նույնչափ նվազել են ՈՒՍուցիչները:

Ինչ խոսք, դրա համար կան օբյեկտիվ պատճառներ՝ սոցիալ-տնտեսական, անձնային, հոգևոր, մասնագիտական մակարդակի բազմաբնույթ խնդիրներ, որոնց ազդեցությամբ հանրային կյանքի այնպիսի անկյունաքարային հաստատություններ, ինչպիսիք են դպրոցը, բուհը, եկեղեցին, հիվանդանոցը վերածվել են, բառի բուն իմաստով, շուկայի, որտեղ անամոթաբար սակարկվում է մի ամբողջ ժողովրդի ապագան՝ բառի ամենալայն իմաստով:

Անել եմ ու կասեմ, հանրային տարբեր մակարդակներում արդիական դարձած շրջադարձային բարեփոխումների վերաբերյալ հասարակական քննարկումների առանցքում պետք է կանգնած լինի ՈՒՏուԼԿիչը: Մեր հասարակությանը և հատկապես նրա ամենաերիտասարդ հատվածին դաստիարակելու համար իսկական, օրինակելի հեղինակություններ են պետք, որոնք մատաղ սերնդի մոտ կսերմանեն, խորը կարմատավորեն ճշմարիտ արժեհամակարգ, ինչն էլ կդառնա ՀՀ ապագա քաղաքացու վարքագծի սահմանադրությունը:

Իսկ ներքևից նախատեսվող հասարակության առողջացման այս գործընթացը պետք է ուղղորդվի վերևից. պետության պարտականությունը պետք է լինի՝ առանձնահատուկ հարգանքի արժանացնել, առավելագույնս գնահատել մանկավարժի մասնագիտությունը, ապահովել նրա բարեկեցիկ կենցաղը, անել այնպես, որ այդ մասնագիտությունը դառնա ամենաբաղձալիներից մեկը հասարակության շրջանում: Իսկ դրա համար, վերոնշյալին զուգահեռ, հայրենի բուհական միջավայրում մանկավարժության, բժշկության ոլորտում մասնագետների պատրաստման գործում անհրաժեշտ է ցուցաբերել առավելագույն մանրախնդրություն:

ԳԼՈՒԽ 2.

« Ծնողական կրթություն »

2.1 «Մանկապարտեզ-մանկավարժ-ձևող համագործակցություն»

Յուրաքանչյուր անհատի ճակատագիրը դասավորվում է դեռ մանկուց: Երեխաների դաստիարակության, զարգացման, ապագայի ձևավորման մեջ որքան մեծ է ընտանիքի դերը դրանից էլ զատ՝ մանկապարտեզինը: Մեր աշխատանքի բուն նպատակը հնարավորինս ներկայացնել մանկապարտեզ-ընտանիք կապի առանձնահատկությունները, առավելությունները երեխայի դաստիարակության հարցում:

Մանկապարտեզ-ընտանիք համագործակցությունը երեխաների զարգացման կարևոր մասն են կազմում, քանի որ այդ կապը ավելի արդյունավետ է դարձնում երեխային ճիշտ զարգացմանը նպաստելը:

Ծնողների հետ համագործակցությունը վաղ մանկական և նախադպրոցական տարիքի երեխաների կրթական արդյունավետ ծրագրի անհրաժեշտ մասն է կազմում: Ծնողները մշտապես կարիք ունեն իմանալու մանկապարտեզի տեսակետն իրենց երեխայի մասին: Միևնույն ժամանակ մանկապարտեզն իրապես շահում է ծնողների՝ տվյալ բնագավառին իրազեկվածությունից և երեխայի դաստիարակության գործին նրանց ներդրումներից: Դրա շնորհիվ մանկավարժները հնարավորություն են ունենում հասնել երեխայի վարքի դրդապատճառների առավել համակողմանի պատկերացման: Համագործակցության արդյունքում թե՛ ծնողը, թե՛ դաստիարակը արժեքավոր տեղեկություններ են ստանում երեխայի կարողությունների, հետաքրքրությունների, համակրանքների ու հակակրանքների մասին: Այս տեղեկատվությունը պետք է այնպես փոխանակել, որ այն լավագույնս ծառայի երեխայի շահերին: Ընտանիքի և մանկապարտեզի համագործակցության մոդելի կենտրոնում երեխան է: Անտարակույս, նա է իր կրթության ու զարգացման հաջողության գործի գլխավոր դերակատարը մանկապարտեզում և ընտանիքում: Սակայն համագործակցությունն ինքնին չի կարող հաջողակ երեխաներ ունենալու նախապայման դառնալ: Անհրաժեշտ է մշակել այնպիսի ձևեր, որոնք կնպաստեն ներգրավել, ուղղորդել, խթանել և շահագրգռել երեխաներին՝ ինքնուրույն հասնելու հաջողության: Առաջարկում ենք մանկապարտեզի և ընտանիքի կանոնավոր ու արդյունավետ համագործակցության հետևյալ ուղղություններ.

- Շաբաթական կամ ամսական լրատուներ. տեղեկություններ են տալիս այն գործողությունների մասին, որոնց մեջ ներգրավված են եղել երեխաները:
- Ծնողական ժողովներ. քննարկվում են կրթության կամ երեխայի զարգացման փուլերին առնչվող մտահոգությունների մասին հարցեր:
- Ծնողական համաժողովներ. դրանց նպատակը ընտանեկան դաստիարակության փորձի փոխանակումն է:
- Առավույան հանդիպումների ընթացքում ծնողներին նախապես հայտնվում են ներկայացվող թեմաները, որոնք սովորաբար զետեղվում են շաբաթական լրատուներում:
- Հանդիպումներ օրվա երկրորդ կեսին. դաստիարակները ներկայացնում են այն գործողությունները, որոնք հաջողությամբ են իրականացվել երեխաների հետ և կարող են կատարվել նաև տանը:
- Գրքերի փոխանակումներ. սրանք ոչ պաշտոնական հանդիպումներ են այն ծնողների և մանկավարժների համար, ովքեր հետաքրքրվում են գրքով և կարդալուց հետո հավաքվում են՝ կիսելու իրենց գաղափարներն ու կարծիքները:
- Այցելություններ ընտանիք.
- Բաց դռների օրեր.
- Հարց ու պատասխանի ցերեկույթներ.

- Մանկավարժական հյուրասրահ.
- Գաղափարների տոնավաճառ.
- Վստահության հեռախոս.
- Բարի գործերի օրեր.
- Կլոր սեղան.
- Չրույցներ՝ անհատական և խմբային.
- Խորհրդատվություններ՝ անհատական, ենթախմբերով և խմբային.
- Անկետավորում.
- Երեխաների ընդհանուր նպատակային զննումներ.
- Փոռատոներ և տոնակատարություններ.
- Սպորտային միջոցառումներ.
- Ցերեկոյթներ:
- Կարևոր տեղ է հատկացվում ծնող-մանկավարժ արդյունավետ ժողովների անցկացմանը:

Երեխայի համար ընտանիքը համարվում է բնականաբար դաստիարակող միջավայր: Այն իր հետքն է թողնում երեխայի բնավորության և վարքի ձևավորման վրա: Ընտանիքում է ստանում աշխարհաճանաչման առաջին դասերը և ծանոթանում կյանքի տարրական կանոններին: Ստացած տվյալներն աստիճանաբար ընդարձակվում և բարդանում են այն չափով, ինչքանով զարգանում և աճում է երեխան:

ԴՐՈՒՅԹՆԵՐ ԾՆՈՂՆԵՐԻ ՀԵՏ ԱՇԽԱՏԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ

- Ծնողներին պարապմունքների և կազմակերպչական աշխատանքների մեջ ներգրավելու համար օգտագործե՞ք բազմատեսակ ձևեր: Ստեղծագործական և ճկուն մոտեցում ցուցաբերե՞ք:
- Ժողովները և հանդիպումները կազմակերպե՞ք ծնողների համար հարմար ժամերի:
- Թո՛ւյլ տվե՞ք, որ ընտանիքն ինքը որոշի ընդհանուր գործին իր մասնակցության լավագույն ձևը:
- Պահպանե՞ք սերտ կապ: Հետևե՞ք, որ մանկավարժական կոլեկտիվի անդամը յուրաքանչյուր երեխայի ծնողների հետ զրուցի առնվազն շաբաթը մեկ անգամ:
- Փորձե՞ք ներգրավել ամբողջ ընտանիքին: Երբեմն հայրերը դուրս են մնում երեխաների համար իրականացվող ծրագրերից: Ստեղծագործաբար որոնե՞ք տարբերակներ՝ հայրերին, եղբայրներին, քույրերին և ընտանիքի մյուս անդամներին ներգրավելու համար:
- Հենվե՞ք երեխաների և ընտանիքի ուժեղ կողմերի վրա և արձագանքե՞ք դրականորեն:
- Եղե՞ք համբերատար: Պահպանե՞ք գաղտնիությունը:

2.2 «Ընտանեկան դաստիարակություն»

Ընտանեկան դաստիարակության գերագույն նպատակը մարդ կերտելու գործընթացն է, ոչ սոսկ իբրև ֆիզիկական գոյություն, այլ որպես բարոյական հատկանիշների ու առաքինությունների խտացում: Եթե անհատը մեծանում է բարոյական բարձր հիմքերի վրա գտնվող, սիրո, փոխհամաձայնության և հարգանքի մթնոլորտ ունեցող ընտանիքում, բնական է, որ այն իր անշեղ ու անխախտ կնիքը, դրոշմը կղևի նրա հոգու ու սրտի վրա՝ նրա մեջ իսկական Մարդ կերտելով: Ու թեև որոշակի տարիքից հետո արդեն ընտանիքից դուրս անհատը մտնում է արդեն այլ միջավայր (բակ, դպրոց և այլն), սակայն այն հիմնավոր կրթությունն ու դաստիարակությունը, որը նա ստացել է մայրական անխարդախ կաթի հետ, ծննդյան առաջին իսկ օրվանից, արդյունավորվում ու պտղաբերում է արդեն հասուն տարիքում: Այո, միջավայրն ինչ-որ չափով իր ազդեցությունն ունենում է նրա հետագա զարգացման և որպես մարդ կայացման գործում, սակայն այն, ինչ նա ստացել է ընտանիքում և գեներով ժառանգել ծնողներից, երբեք չի կարող փոխվել, խաթարվել, որովհետև, ինչպես ժողովուրդն է ասում՝ Արյան մեջ էն: Եթե երակներում ազնիվ արյուն է հոսում, ուրեմն մարդը՝ դատապարտված՝ է այդպիսին լինել իր ողջ կյանքի ընթացքում, եթե անհիշաչար ու ներողամիտ է, բարի իր եղբայր, ուրեմն մինչ մահ այդպիսին կլինի: Իսկ եթե եղբայր ստոր ու նենգ է, որովհետև այդպիսի միջավայրի ծնունդ է, բնականաբար այդպիսին էլ կմնա: Բայց սա միայն մարդկային տեսանկյունից դիտելու դեպքում: Միայն Աստված կարող է անհնարինը հնարավոր դարձնել, որովհետև այն, ինչ անհնար է մարդու համար, հնարավոր է Աստծուն: Մարդկության պատմության փորձը ցույց է տալիս, որ Բարձրյալի ողորմությամբ ու շնորհով մեծագույն ոճրագործներ ու մեղավորներ դարձի են եկել՝ գազաններից վերածվելով հեգ ու խոնարհ, սրբակենցաղ մարդկանց, դարձել են ճշմարիտ քրիստոնյաներ՝ վերագտնելով իրենց մարդկային դիմագիծը...:

Ուրեմն անհատի նկարագիրն աղճատող և եղբայրները խեղող առաջին պատճառը ընտանեկան ոչ առողջ միջավայրն է, որն իր բոլոր բացասական հետևանքներով կործանում է այդտեղ հասակ առնող մատաղ հոգիների ողջ կյանքը՝ սկսած մանկության քաղցր ու անհոգ տարիներից, որոնք երեխայի համար դառնում են ավելի դառը, քան լեղին: Մանկական տարիքը նման է սպիտակ թղթի, որի վրա մի անգամ դրոշմվածն անջնջելի է մնում: Ըստ սուրբ Յովհան Ոսկեբերանի՝ ինչպես կնիքն է դրոշմվում մեղրամոմի վրա, այնպես էլ երեխաների հոգում այն, ինչ լսում են: Բայց կա ևս մեկ բայց: Յաճախ առաջին հայացքից անթերի ու նորմալ թվացող շատ ընտանիքներում, ուր թվում է՝ կան բոլոր անհրաժեշտ պայմանները երեխաների աճի, զարգացման ու կայացման համար, սակայն իրականում կա ինչ-որ սխալ բան, մի աներևույթ չարիք, որը երևան է գալիս արդեն ավելի ուշ շրջանում, երբ որոշակի տարիքում երեխան արդեն իր պահվածքով, ուրիշների հանդեպ վերաբերմունքով ապացուցում է, որ իր դաստիարակության գործում ծնողներն ինչ-որ տեղ թերացել են, ինչ-որ բացթողում, այնուամենայնիվ, կա: Օրինակ, եթե դիտարկենք երկու տարբեր անհատների վարքն ու պահվածքը՝ պարզ մարդկային փոխհարաբերություններում, անգեն աչքով իսկ նկատելի կլինի նրանց միջև եղող սարերի ու ձորերի տարբերությունը: Մեկը տարրական հարգանք ու պատկառանք չունի դիմացինի, իր նմանի հանդեպ, արհամարհանքով է վերաբերվում իր մերձավորին, ամբարտավան ու հպարտ կեցվածքով վկայում է, որ ծնունդն է այդպիսի միջավայրի: Ի հակադրության նրա՝ մյուսը համեստ է, հարգալից, իրենից մեծերին հարգող, հոգատար այլոց հանդեպ, հավասարակշռված ու խոհեմ է...: Նրա վարքն ու բարքը, ընթացքը խոսուն վկան են ընտանիքում նրա ստացած ճիշտ դաստիարակության: Իրականում խղճահարության են արժանի սխալ դաստիարակության զոհ գնացած անհատները, ովքեր մի օր լուրջ խնդիրների, փաստի առջև են կանգնելու: Մինչդեռ մարդուն կրթելիս նրա մեջ նախ պետք է սերմանել առաքինության, մարդասիրության, բարության, մարդուն մարդ

դարձնող բոլոր այն առաքիլությունները, որոնք ժամանակին պտուղ են տալիս: Մարդուն պետք է Մարդ դաստիարակել: Բայց ,մարդուն մարդ է պետք, որ մարդուն մարդ դարձնի: Եթե մարդը մարդ չլինի, մարդուն մարդ չի դարձնի (Պողոս Ադրիանուպոլսեցի): Ուրեմն ծնողները նախ իրենք պետք է այդ արժեքների կրողներն ու օրինակը լինեն՝ իրենց կյանքով օրինակ դառնալով զավակների համար:

Իհարկե, լինում են նաև երջանիկ բացառություններ, երբ, օրինակ, ընտանեկան ոչ հաշտ ու երջանիկ միջավայրում ծնունդ են առնում արժանավոր ու ազնիվ մարդիկ՝ վաղ հասակից կյանքի դառնությունները ճաշակած, դրանցով կոփված, կյանքի իմաստն ու արժեքը գնահատող ու ամեն վայրկյանն արժևորող անհատներ: Այդպիսիք լույս են խավարում...: Այդպիսիք փորձությունների մեջ ոչ միայն չեն չարացել՝ կորցնելով իրենց մարդկային դիմագիծը, այլև առավել են ,մարդացել՝ մեկ անգամ ևս փաստելով այն ճշմարտությունը, որ տառապանքներն օգնում են մարդուն մարդ մնալ, որովհետև մարդը երբեք այնքան մարդկային չէ, որքան այն ժամանակ, երբ տառապում է:

Երանի թե հայկական ընտանիքներում թեևածին սերն ու համերաշխությունը, փոխհամաձայնությունն ու ներողամտությունը, զիջելու և դիմացինի կարծիքը հաշվի առնելու կարողությունը, ի վերջո, իշխող լինելին քրիստոնեական չափանիշները, որոնց շնորհիվ է դարեր ի վեր հայ ընտանիքը հայ մնացել՝ պահպանելով իր ազգային դիմագիծը: Այդպիսի ընտանիքներում աճող ու հասակ առնող մանուկները չեն կարող վատը լինել, չեն կարող իրենցից մեծին արհամարհել ու չհարգել, չեն կարող ինքնահավան ու եսասեր լինել, այլ կլինեն իսկապես Մարդ՝ բառիս բուն իմաստով: ...Այսպես կրթելով մեր զավակներին՝ մենք կունենանք բարոյապես կիրթ ու ամուր ընտանիք, հասարակություն և ազգ, որովհետև կայուն ու ամուր ընտանիքը ազգի գոյապահպանման հիմքն է:

ՀԵՏԱԶՈՏՈՒԹՅՈՒՆ

Փորձենք նկարագրել Ա.Ա-ի վարքագիծը: Նա մանկապարտեզի ավագ խմբի սան է: Աչքի է ընկնում անկարգապահությամբ և կոպտությամբ: Ծնողների հետ գրույցի ժամանակ պարզվեց, որ նրանք զարմացած են նրա վարքագծով, քանի որ, ըստ նրանց Ա.-ն շատ լսող, բարեհամբույր երեխա է: Պարզեցինք, որ նրանք թաքցրել են իսկական վարքը, որի մասին զգուշացրեց տատիկը. երեխայի համար չի եղել ոչ մի արգելք, միշտ զբաղվել է հեռախոսով կամ համակարգիչով, նեղացրել է փոքրիկ քրոջը, ոչ մեկին չի լսել: Ստանալով նման տեղեկություն՝ անհրաժեշտ է խորը վերլուծել այն և բացահայտել դաստիարակությունում եղած թերությունները և գտնել դրականին հասնելու ճիշտ ճանապարհը: Պարտավոր ենք ծնողներին հասկացնել մանկապարտեզի և ընտանիքի համատեղ աշխատանքի անհրաժեշտությունը: Որպեսզի ընտանիքի հետ աշխատանքն ունենա հաջողություն, որոշակի արդյունք, անհրաժեշտ է մշակել այնպիսի ծրագիր, որը կօգնի բացահայտել երեխային աշխատանքում, խաղում և գործունեության մյուս տեսակներում, ընկերական միջավայրում, բակում, ծնողների հետ շփման ժամանակ: Այս ուսումնասիրությունները կօգնեն դաստիարակին ընտրել գրույցի այնպիսի թեմաներ, որոնք օգտակար կլինեն բոլորի համար: Դաստիարակը կարող է ընտրել թեմաներ ամբողջ խմբի ծնողների համար՝ առանձնացնելով նաև անհատական աշխատանք առանձին ընտանիքների հետ: Ուսումնասիրելով բազմաթիվ ընտանիքներ՝ կարող ենք առանձնացնել բարեկեցիկ, արտաքսապես բարեկեցիկ և իրոք ոչ բարեկեցիկ ընտանիքներ:

Բարեկեցիկ ընտանիք Բարեկեցիկ ընտանիք այս ընտանիքներին բնորոշ է ընտանիքի անդամների միասնական պահանջը երեխաների նկատմամբ. ուշադրություն նրանց հարցերին, զարմանք հետաքրքրությունների նկատմամբ, ճիշտ կազմակերպված խաղեր և այլ գործունեություն: Այս ընտանիքներում իրականացնում են ինչպես անհատական, այնպես էլ ընդհանուր աշխատանք: Շատ ծնողներ կարիք ունեն մանկավարժական գիտելիքների ընդլայնման: Նրանց հուզում է իրենց երեխաների զարգացման մասին հարցերը, մտահորիզոնի շրջանակները, ի՞նչն է կարևոր երեխայի համար, ինչպե՞ս կազմակերպել ազատ ժամանակը: Իհարկե, անհատական մոտեցումը չի կարող քարացած լինել: Մշտապես առաջանում են նոր պահանջներ, խնդիրներ, որոնք կյանքն է թելադրում, որն էլ պահանջում է ստեղծագործական մոտեցում, գիտելիքներ և պրակտիկ փորձ ամեն մի երեխայի, ամեն մի ընտանիքի հետ աշխատելիս: Ընտանիքի անդամների քանակը, միայնակ երեխայի հիմնախնդիրը, տատիկի մանկավարժությունը չեն կարող լինել որոշակի գործոն ճիշտ կամ սխալ դաստիարակության համար: Կարող ենք բերել բազմաթիվ օրինակներ, որ երեխան մեծանում է միայնակ, բայց դաստիարակության հետ կապված խնդիր չկա: Երեխան այդ ընտանիքում ունի որոշակի պարտականություններ. խաղալուց հետո հավաքում է խաղալիքները և դնում իրենց տեղում, գիտի ինքնասպասարկման կանոնները, օգնում է մայրիկին և այլն: Մեկ այլ ընտանիքում նորից երեխան մեծանում է միայնակ: Հայրը սիրում է զբաղվել տեխնիկայի վերանորոգման աշխատանքով և այդ աշխատանքին անմիջական մասնակից է դարձնում իր երեխային, որն էլ սիրով կատարում է հոր հանձնարարությունները: Այս աշխատանքի շնորհիվ երեխայի մոտ ձևավորվում է վառ արտահայտված հետաքրքրություն տեխնիկայի նկատմամբ: Հետաքրքիր են նաև այն ընտանիքները, որտեղ երեխային դաստիարակում է միայնակ մայրը, որ շատ ցավոտ խնդիր է մեր հասարակության համար: Այն ընտանիքներում, որտեղ

մայրն է դաստիարակողը և նա համագործակցում է դաստիարակների հետ, լրացնում է իր մանկավարժական գիտելիքները, հետաքրքրվում է իր երեխայի ընդհանուր զարգացման խնդիրներով, ճիշտ է հաղորդակցվում երեխայի հետ, մասնակից է դառնում մանկապարտեզի հասարակական աշխատանքին, համարվում է բարեկեցիկ ընտանիք: Կան ընտանիքներ, որտեղ ճիշտ ընթացող ընտանեկան դաստիարակության հետ նկատվում են որոշակի բացթողումներ, թույլ օղակներ: Երեխան մանկապարտեզում ունի ընկերներ, որոնց հետ խաղում է նաև տանը, բայց աշխատանքային դաստիարակությունը ճիշտ չեն իրականացնում: Ամբողջ աշխատանքը երեխայի փոխարեն կատարում են մայրը կամ քույրը: Ընտանիքում ճիշտ չեն դրված աշխատանքային դաստիարակության հիմքերը. տղա երեխան ոչ մի աշխատանք չպետք է կատարի, քանի որ ավագ քույրը եղել է նրա խնամողը և չի սովորեցրել ինքնուրույնություն և ակտիվություն: Արտաքուստ բարեկեցիկ ընտանիքի օրինակ կարող է լինել և Արտաքուստ բարեկեցիկ ետևյալը: Ընտանիքում ամեն ինչ շատ լավ է: Բոլորը համերաշխ են, աշխատասեր, հոգատար միմյանց նկատմամբ: Ընտանիք այցելելու և նրանց հետ զրույցի ժամանակ պարզվեց, որ նրանք բարյացակամ չեն վերաբերվում իրենց տղայի ընկերներին: Ծնողները խստիվ արգելել են ընկերների այցելություն իրենց տուն: ,Ավելի լավ է հեռուստացույցով կամ համակարգիչով զբաղվի՞ր, խաղա՞ր հայրիկի հետ, քան տուն գան և կեղտոտեն այն: Ծիշտ է, տունը շատ մաքուր է, և տիրում է թանգարանային կարգ ու կանոն, որն էլ ազդում է ընկերների հետ շփմանը: Ուսումնասիրությունը ցույց տվեց, ու երեխան ապրում է իր ընտանիքի ,նեղ աշխարհում: Գոյություն ունեն նաև ակնհայտորեն անբարեկեցիկ ընտանի ակնհայտորեն անբարեկեցիկ ընտանիքներ ակնհայտորեն անբարեկեցիկ ընտանիքներ, որոնց քներ ցուցանիշ կարող է համարվել չկարգավորված կենցաղը, երեխայի նկատմամբ ոչ միասնական մոտեցումը: Այդ ընտանիքներում, որտեղ բացակայում է դաստիարակությունը, երեխան դուրս է հսկողությունից: Նկատվում են նաև ֆիզիկական բռնության դեպքեր: Կան նաև այնպիսի մայրեր, որոնք երեխայի մեջ տեսնում են իրենց կյանքի նպատակը և ըստ իրենց շատ մեծ եռանդով զբաղվում են նրա դաստիարակությամբ: Նման դեպքերում նրանք երեխայի մեջ ամրագրում են այնպիսի անցանկալի երևույթներ, ինչպիսին են կամակորությունը, եսասիրությունը, անտարբերություն ,սիրողե մոր պահանջների նկատմամբ: Նրանք կատարում են երեխայի բոլոր ցանկությունները. պակասում է երեխայի ինքնուրույնությունը, ամեն ինչ անում է մայրիկը: Մտում է միայն պահանջել: Դաստիարակից պահանջվում է շատ մեծ աշխատանք նման մայրերի հետ: Նրանք պետք է խոսեն մայրական կույր սիրուց առաջացող վտանգների մասին: Զանդիպում են նաև երիտասարդ մայրեր, որոնք, հակառակը, չեն ցանկանում իրենց ուժն ու եռանդը տալ իրենց երեխային: Երեխաները մտում են հսկողությունից դուրս: Միայնակ մնալը ոչ միայն վտանգավոր է, այլ նաև տխուր և առաջացնում է վախի զգացում: Նման ապրումներն ազդում են երեխայի առողջության վրա, նրանք դառնում են դյուրագրգիռ, նյարդային, վիրավորված, վախկոտ: Նման մայրերի հետ դաստիարակը պետք է շատ լուրջ աշխատանք կատարի և խիստ ձևով ազդի նրանց վրա, նույնիսկ կազմակերպի դաստիարակչական աշխատանքներ: Անհրաժեշտ է ցույց տալ այն վտանգները, որ սպառնում են երեխային, երբ նա տանը միայնակ է: Աշխատանքները պետք է կատարել նրբանկատորեն, որպեսզի մոր մոտ չառաջանա տհաճություն իր երեխայից, կամ երեխան համարվի հոգա: Նման երեխաների դաստիարակությամբ հիմնականում պետք է զբաղվեն փորձառու մանկավարժները: Կարևոր է ոչ թե պահանջել, այլ համոզել, որոշակի դեպքերում հարգել նաև նրանց հետաքրքրությունները, արթնացնել հետաքրքրություն իր երեխայի նկատմամբ,

ցույց տալ, որ երեխան ոչ միայն հոգս է, այլև ուրախություն, կյանքի նպատակ: Երեխայի հետ շփումը հարստացնում է մոր հոգևոր աշխարհը: Անհրաժեշտ է բացատրել ծնողին, որ ապագայում երեխան է դառնալու նրա հենարանը: Կան երեխաներ, ովքեր մեծանում են առանց հայրերի: Նման ընտանիքների շատ երեխաներ իրենց համար ստեղծում են հոր կերպար, հասակակիցներին և դաստիարակներին պատմում իրենց երևակայած հայրիկի մասին: Երեխան ուզում է լինել բոլորի նման: Չի կարելի կոտրել նրա ստեղծած աշխարհը, բացահայտել սուտը, պատժել: Լավ հայր ունենալու նրա երազանքը պետք է շատ նուրբ ձևով պահպանել՝ չմոռանալով այն մասին, որ երեխան և նրա մայրը կյանքի շեմին են, նրանք պետք է առաջ շարժվեն կյանքի դժվար ճանապարհով: Երեխայի համար հավասարապես թանկ ու սիրելի են և՛ հայրիկը, և՛ մայրիկը, ուստի կողմերից մեկնումեկի բացակայությունը խաթարում է երեխայի կյանքը: Փոքրիկը դառնում է ինքնամփոփ, լռակյաց: Այս փոփոխությունները, բնականաբար, բացասաբար են անդրադառնում նրա բնավորության ձևավորման վրա: Հատկապես շատ ծանր է, երբ ծնողները միմյանցից հեռանում են թշնամացած: Շատ դեպքերում գիտակցաբար իրենց ատելությունը ներարկում են երեխաներին: Երեխաներին բախտի քմահաճույքին թողած ծնողները հասարակությանը ոչ արժանին են հատուցում: Դաստիարակի աշխատանքն ընտանիքի հետ ամենադժվարն է, բայց ամենաանհրաժեշտը: Այս աշխատանքը երեխայի նկատմամբ անհատական մոտեցման անբաժան գործն է, յուրահատուկ օգնություն, միաժամանակ ոչ ցանկալի որակների կանխում, հոգատարություն նրա կյանքի նկատմամբ: Կազմակերպելով ծնողների հետ աշխատանք՝ դաստիարակն առաջին հերթին ուշադրություն է դարձնում ոչ լիարժեք ընտանիքներին, փորձում օգնել ծնողներին: Աշխատանքի ձևերը շատ տարբեր են, բայց առաջնայինը մնում է անհատականը: Փորձված դաստիարակներն առանձնացնում են կոնկրետ հարցեր ծնողների հետ աշխատելիս: Միասնական դաստիարակչական աշխատանքի համար մշակում են ծրագիր: Նրանց պարտականությունները շատ են և բազմազան: Հաշվառումների մեջ պետք է նշեն երեխաների վարքագիծը գործունեության տարբեր տեսակներում, բնավորության գծերը և մտածեն երեխայի հետ աշխատանքի տարբեր ձևերի մասին: Ընտանեկան դաստիարակության մանկավարժությունը դաստիարակության մասին գիտության ամենադժվար բաժինն է: Մանկավարժական մտքի պատմության բոլոր փուլերում ընտանեկան դաստիարակության հարցերն ըստ ամենայնի արձարծվել են դասական մանկավարժների կողմից:

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ

Ծնողների հետ աշխատանքում կարևորում ենք զրույցների դերը: Ծնողների հետ անհատական զրույցները չպետք է լինեն պատահական առավոտյան երեխային ընդունելիս կամ երեկոյան տուն ճանապարհելիս: Նման դեպքում կարող են փոխանակել մի քանի նախադասություն: Չրույցները պետք է իրականացնեն ծնողների համար հարմար ժամանակ, հանգիստ պայմաններում: Նման զրույցների համար դաստիարակը շատ մանրակրկիտ պետք է պատրաստվի: Չրույցների ժամանակ պետք է ներկայացվեն նաև երեխայի կատարած աշխատանքները (նկարչություն, ծեփ, ապիկացիա), որոնք հնարավորություն կտան ավելի լավ ճանաչելու երեխային և զրույցը կդարձնեն ավելի պարզ և հետաքրքիր: Ծնողների հետ անհատական աշխատանքը պետք է զուգահեռվի կոլեկտիվ աշխատանքի հետ: Ծնողների հետ աշխատելիս անհրաժեշտ է բացահայտել, թե երեխան տանը և մանկապարտեզում ինչպես է վերաբերվում աշխատանքին, աշխատելիս կամային որակներ դրսևորում է, թե ոչ: Կարևոր է ծնողներին բացատրել, որ եզրակացություն անելիս ելնել տարբեր երևույթներից և ոչ թե հակառակը, սկզբում եզրակացնել, հետո արձանագրել փաստը:

Օրինակ՝ ըստ ծնողի՝ իր երեխան բարևում է բոլորին, բայց պարզվեց, որ տղան բարևում է միայն մեծահասակներին: Խմբասենյակ մտնելիս շրջվում է դեպի դաստիարակը և բարևում, իսկ երեխաներին՝ ոչ: Վերոնշյալից կարող ենք եզրակացնել.

1. Ինչպես ծնողների կոլեկտիվի, այնպես էլ առանձին ծնողների հետ աշխատանքը կունենա արդյունք, եթե լավ ենք տիրապետում ընտանեկան դաստիարակության առանձնահատկություններին
2. Դրական արդյունք կստանանք այն ժամանակ, երբ ծնողների և դաստիարակների միջև կա համատեղ աշխատանք և միասնական պահանջ երեխաների նկատմամբ
3. Այն ծնողներին, ովքեր չունեն մանկավարժական կրթություն, անհրաժեշտ է տալ որոշակի գիտելիքներ տարիքային և անհատական առանձնահատկությունների մասին, ինչը հնարավորություն կտա երեխաների մեջ տեսնել և դրականը, և բացասականը և վերլուծել նրանց արարքները
4. Ընտանիքի և մանկապարտեզի կապը երեխաների նկատմամբ անհատական մոտեցում դրսևորելու կարևոր պայմաններից մեկն է: Դրա իրականացումը պահանջում է խոր գիտելիքներ, հաղորդակցական կարողություններ, հմտություններ և այլն:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

1. Ամիրջանյան Յու. Ա., Սահակյան Ա.Ս., Մանկավարժություն, Երևան, 2005, 455 էջ:
2. Ղուլումյան Գ.Ե., Մանկավարժություն, գիրք 2, Երևան, 2005, 232 էջ:
3. Սուխոմլինսկի Վ.Ա., Սիրտս նվիրում եմ երեխաներին, Երևան, 1977, 319 էջ:
4. Սուխոմլինսկի Վ.Ա., Պավլիշի միջնակարգ դպրոցը, Երևան, 1984, 502 էջ:
5. Подласый И.П., Педагогика, Москва, кн. 2, 2003, 256 стр. 6. Макаренко А.С., О воспитании, Москва, 1988, 256 стр
6. Ա. Ս. Մարության, Ա. Մ. Դալլաբյան <<Նախադպրոցական մանկավարժություն>> բուհական դասագիրք, Երևան 2008թ
- 7.vsu.am